

A vagyonosodási vizsgálat és a jogalkalmazás, avagy a felhasználható bizonyítékok minősítése a bírósági gyakorlatban

Egy kis „perismereti” kitérő:

A vagyonosodási vizsgálat során a bizonyítási kötelezettség megértésére, az eljárás menetére, és ki-nek-kinek a saját adóügyére vonatkozó tapasztalatok levonására leginkább a bírósági ítéletek alkalmasak. Ezért a vagyonosodási ügyek kapcsán született ítéletek tanulságainak a megismerése nélkülözhetetlen. Azonban ezekhez nem árt tudni egy-két dolgot az adóügy bírósági szakaszáról.

A bírósági eljárás során a felperes mindig az adózó, az alperes pedig a másodfokú adóhatóság.

A bíróság feladata az, hogy az alperes (adóhatóság) által meghozott közigazgatási határozat jogszerűségét megvizsgálja. Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban Art.) 143. §-a szerint, „a bíróság az adózó kérelmére jogszabálysértés esetén megváltoztatja vagy hatályon kívül helyezi vagy az adóhatóságot új eljárásra utasítja.” A fenti idézetből két kifejezés szorul némi magyarázatra. Az egyik a „jogszabálysértés esetén”, a másik pedig az „adózó kérelmére”.

Az adózó jogszabálysértésre hivatkozva kérheti a másodfokú jogerős határozat felülvizsgálatát. Anyagi- és eljárási jogszabálysértésre hivatkozhatunk és arra, hogy a határozat meghozatalakor az alkalmazott jogszabályt tévesen értelmezte az adóhatóság. Eljárási jogszabálysértés miatt csak akkor van helye hatályon kívül helyezésnek, ha az eljárási jogszabálysértés jelentős, a döntés érdeme kihat és a bírósági eljárásban nem orvosolható. Az Art. fentiekben hivatkozott „adózó kérelme” a kereset, amelynek kellékeit a Pp. 121. §-a

részletesen felsorolja. A kereset a bírósági eljárás alfája és ómegája is egyben. Hiszen a bíróság az egész eljárás során kötve van a kereseti kérelemhez. Azon nem terjeszkedhet túl, hiába észleli a bíró a téves jogértelmezést, ha azt keresetünk nem tartalmazza, akkor a bíró „önhatalmúlag” nem változtathatja meg a határozatot. A két legtipikusabb adózói hivatkozás közül az első:

„Én megmondom honnan szereztem a pénzt, az adóhatóság bizonyítsa be az ellenkezőjét!”

A legtöbb adózó azt gondolja, hogy abban az esetben, ha megmondja miből fedezte vagyonosodását, és ha az adóhatóság nem tudja kétséget kizáró módon ezt megcáfolni, akkor az Ő bizonyítékát el kell fogadni. Azonban a bizonyítási eljárás és kötelezettség nem ilyen egyszerű.

Az alábbiakban röviden tekintsük át, hogy a vagyonosodási eljárás során hogyan is alakul a bizonyítási kötelezettség!

1. Becslés jogalapjának bizonyítása (fennáll-e a becslés alkalmazásának feltétele)

Bizonyításra kötelezett: az adóhatóság

Az adózók sokszor a becslés jogalapját is vitatják. Kihaszánva a teljes skálájú jogorvoslatot, egészen a Legfelsőbb Bíróságig elmentek. Az LB több precedensértékűnek tekinthető ítéletében is kifejtette, hogy önmagában már a bevallási adatok és a feltárt vagyon összege közötti ellentmondás is megalapozza a becslés alkalmazhatóságát. Lássunk pár példát erre!

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 19.K.21. 196/2004/21. perszámon meghozott ítéletében a becslés jogalapjáról kimondta azt, hogy a becslési eljárásra „önmagában alapot adhatott az az ellentmondás, amely felperesi adóbevallás szerinti jövedelem, valamint az általa biztosított és megfizetett tagi kölcsönök között – nagyságrendileg – állt fenn.”

Az adózó 1998 és 2002 között három kft-nek 140 millió forint tagi kölcsönt nyújtott. Az adóhatóságnak elegendő volt (a becslés jogalapjával kapcsolatosan) annyit bizonyítania, hogy a 140 millió forintos vagyongyarapodás – tagi kölcsön formájában megnyilvánuló – nem állt egyensúlyban a bevallott jövedelemmel.

A Legfelsőbb Bíróság Kfv. I. 35. 320/2005/7. számú ítéletében egyértelműen leszögezte, hogy a becslés alkalmazásának indokoltságát az adóhatóságnak kell bizonyítania, ezt követően azonban az Art. 109. § (3) bekezdése értelmében már az adózóra hárul a bizonyítási teher. Az LB-nek abban a jogkérdésben is döntenie kellett, hogy vajon az adóhatóság a hatályos jogszabályokban foglaltaknak megfelelően járt el, amikor a becslés módszerét alkalmazta az adózó adóalapjának megállapítása során. Az adózó arra hivatkozott, hogy a legtöbb magánszemélynek a bevallásában feltüntetett jövedelmén kívül is lehet jövedelme, ezért a becslés jogalapját nem lehet „csak” azzal indokolni, hogy a bevallásban szereplő jövedelem nem fedezte a költségeket. Azonban a Legfelsőbb Bíróság egyértelműen kimondta ítéletében, hogy „az ellenőrzésre kiválasztott adózó esetén önmagában a tagi hitelek, termőföldvásárlások és az adóbevallás szerinti jövedelem közötti ellentmondás elegendő volt, és jogszerűen adott alapot a becslési eljárás lefolytatására.”

Tehát a becslés jogalapja vagyonosodási vizsgálatok esetén az, hogy az adózó vagyonnérfége kibillen. Lásuk, hogy ebben az esetben hogy is nézett ki az a bizonyos mérleg! Vagyonelemek: tagi hitelek, termőföldvásárlások, míg a másik oldalon: az adóbevallás szerinti jövedelem. A két összeg közti eltérés majdnem 17 millió forint volt, ezzel nem tudott elszámolni az adózó.

Ez a Legfelsőbb Bírósági ítélet egyértelműen kimondta azt, hogy az adóhatóságnak a becslés jogalapjának megállapítása során annyit kell feltárnia, hogy az adóbevallásban megjelölt jövedelem nem nyújt elég fedezetet az adózó vagyongyarapodására. Az Art. 109. §

(1) bekezdésének, valamint valószínűleg ezen precedensértékű Legfelsőbb Bírósági ítélet következtében – annak közzététele óta – csak elvétve szerepel az adózók jogorvoslati kérelmében (észrevétel, fellebbezés, kereset) az, hogy a becslés jogalapjának megállapítása során a bizonyítási kötelezettségének nem tett eleget az adóhatóság.

2. Becslési eljárás során választott módszer

Bizonyításra kötelezett: az adóhatóság

Abban az esetben, ha az adóhatóságnak azt kell megbecsülnie, hogy a vagyongyarapodás és az életvitel fedezetül a magánszemélynek milyen összegű jövedelemre volt szüksége, akkor az Art. 109. §-ában meghatározott vagyonosodási vizsgálati módszert kell alkalmazni. Itt nincs is választási lehetősége az adóhatóságnak: ez az egyetlen, jogalkotók által kijelölt módszer.

3. Az adóalaptól való eltérés bizonyítása

Bizonyításra kötelezett: az adózó

Az adóalapot, az ellenkező bizonyításig minden esetben úgy kell tekinteni, mintha az ténylegesen a becsült összegben merült volna fel.

Így a becslési eljárás során a nem bizonyított tény, körülmény is az adózó terhére értékelhető. Ennek kompenzálásaként építették bele a jogalkotók a törvénybe az Art. – fentiekben idézett - 109. § (3) bekezdését, amely lehetőséget biztosít adózó számára az ún. kimentő (elegáns, jogi zsargonban: exculpatió) bizonyításra.

„Az Art. 2006. VII. 16-ig hatályos 109. § (3) A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja, egyebekben pedig az eljárásra az e fejezetben foglalt rendelkezések az irányadók. Az adóhatóság az adózó által előadott tények, adatok valóságtartalmát az adómegállapításhoz való jog elévülési idejét megelőző időszakra vonatkozóan is vizsgálhatja, ha az adózó állítása szerint vagyongyarapodásának forrása ezen időszakban keletkezett.”

Tehát a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. A kimentő bizonyítás elvileg és gyakorlatilag is azt jelenti, hogy adózónak kell hitelt érdemlően bizonyítania, hogy az egyes adóévekben fedezethiányként mutató összegek forrásul nem adóköteles, hanem egyéb, adókötelezettség alá nem eső jövedelem szolgált.

A Legfelsőbb Bíróság Kfv. I. 35. 216/2005/6. számú ítéletében az adóalaptól való eltérés bizonyításának kérdéskörét járta körül. A magánszemély ellenőrzése során a revizorok az 1998-2002. adóéveket vizsgálták, és megállapították, hogy adózónk 154 057 775 forint jövedelmet titkolt el.

A felperes (adózó) keresetében először is hivatkozott arra, hogy az adóhatóság jogellenesen kért adatot a pénzt kezelő banktól, mert szerinte az eljáró revizorok nem jelöltek meg olyan okot, mely indokolná, hogy a pénzügyet az adatszolgáltatást teljesítse. A bíróság megvizsgálva a kérdést, arra következtetésre jutott, hogy az Art. alapján az adóhatóság nyilatkozattételre kötelezheti az adózóval szerződéses kapcsolatban álló szervezet az általa ismert, illetve nyilvántartásában szereplő adatról, tényről, körülményről. A Hpt. 51. § (1) bekezdés b) pontja, (2) bekezdés i) pontja feljogosítja a pénzügyet (esetünkben az adózó bankszámláját vezető bankot) az adatok adóhatóságoz történő továbbítására. A Hpt. 51. § (4) bekezdése értelmében az írásbeli megkeresésben meg kell jelölni az ügyfelet (adózókat), vagy a bankszámlát, akiről vagy amiről az adóhatóság a banktitok kiadását kéri, a kért adatok fajtáját, valamint az adatkérés célját (itt elegendő megjelölni azt, hogy az adózót ellenőrzésre választotta ki az adóhatóság) is. A Hpt. 51. § (5) bekezdés értelmében a rendelkezésre bocsátott adatok kizárólag arra a célra használhatóak fel, amelyet az adatkérésre jogosult az adatkéréskor megjelölt. A bíróság megállapította, hogy a fenti követelményeknek az adóhatósági megkeresés megfelelt, hiszen a megkeresés tartalmazta az adózónk személyes adatait, valamint azt is, hogy az adóhatóság adóellenőrzés elvégzése céljából kért tájékoztatást. Ezen túlmenően az LB utalt arra is, hogy általánosságban még az adatvédelmi biztos sem találta jogszabálysértőnek az eljáró adóhatóság adatkérését és adatkezelését. A bankok megkeresésére van egy formanyomtatvány. Ezt küldik ki az eljáró revizorok minden egyes vagyonosodási vizsgálat megindulását követően a bankoknak. A formanyomtat-

vány megfelel a Hpt. már hivatkozott rendelkezésének. A nyilatkozatban szereplő adatok átadásával az adatvédelmi biztos is egyetért. Természetesen a formanyomtatvány tartalmazza azt is, hogy a tájékoztatást adóellenőrzés elvégzése céljából kéri az adóhatóság. Az adóellenőrzés tényének bizonyosságául szolgál a megkeresésben szintén szereplő megbízólevél száma is. Ezért – tekintettel a fentiekre, valamint arra, hogy több LB ítélet is egyértelműen kimondta – az adóhatóság nem végez jogellenes adatkezelést a pénzügyi megkeresések során.

Az felperes (adózó) „magyarázata” a több mint 150 millió forintnyi eltérésre:

- külföldi rokonoktól kapott támogatás (erre bizonyíték: tanúvallomás)
- magánimport céljára szervezett bevásárló utak (erre bizonyíték: az adózónknak dolgozó magánszemély becsatolt útlevele és tanúvallomása)
- Ausztráliában szerencsejátékon nyert 350.000 AUD (erre bizonyíték: ausztrál békebíró előtt tett nyilatkozata)
- 1991-es betörés, a tolvajok készpénzt vittel el, de nem találtak az adózónk által gondosan elrejtett értékpapírokat (erre bizonyíték: becsatolt nyilatkozatok, tanúvallomások. A rendőrségi jelentés már nem volt fellelhető, azt a nyomozóhatóság a selejtezési szabályoknak megfelelően már megsemmisítette, az adózónknak nem volt „saját példánya”.)

A vagyon forrása mind a vizsgált időszakot megelőzően (már elévült időszakban) keletkezett.

Lássuk, hogy az LB precedensértékű ítélete szerint kit terhel a felperes magyarázatának valóságalapjával kapcsolatosan a bizonyítási teher?

A Bíróság elismerte, hogy a felperes helytállóan hivatkozott arra, hogy a bizonylat megőrzési kötelezettség csupán elévülési időn belül keletkezett bizonylatok tekintetében terheli, valamint arra is, hogy az Art. 97. § (5) bekezdése értelmében nemcsak az irat, bizonylat minősül bizonyítási eszköznek, illetve bizonyítéknak, hanem ilyennek tekintendő az eljárás alá vont adózónak, illetőleg más adózó nyilatkozata és tanúvallomása is. Az Art. 97. § (5) bekezdése szerinti szabályozás nem tartalmaz olyan rendelkezést, mely szerint a jövedelmet csak legális forrásból, adó, illeték, deviza-jogszá-

lyi rendelkezéseknek megfelelően szerzett bevételek tekintetében lehetne igazolni. Nincs továbbá olyan rendelkezés sem, amely az elévülési időn túl rendelkezésre nem álló bizonylatok miatt valamilyen joghátrány alkalmazását írná elő. A kifejtettekből következik, hogy a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérésre az adózó illegálisan szerzett jövedelem kapcsán is hivatkozhat, és e körben is bizonyítást terjesztett elő. **A bizonyítékok bizonyító ereje tekintetében azonban a törvény felállítja azt a követelményt, hogy az adózónak állítását hitelt érdemlően kell igazolnia.** A feljánlott bizonyítási eszköznek tehát alkalmasnak kell lennie a bizonyítandó tény alátámasztására, kétséget kizáró igazolására.

A Legfelsőbb Bíróság a rendelkezésére bocsátott bizonyítékok alapján a következőket állapította meg: Önmagában, abból a köztudomásúnak tekintett (és így akár adózókra is vonatkozó) tényből következően, hogy a devizagazdálkodásra vonatkozó jogszabályokat a szocialista államokban, így Magyarországon is „kijátszották”; az ennek révén szerzett felperesi jövedelem pontos összege nem állapítható meg. Illegálisan megszerzhető jövedelem nagyságára vonatkozó vélelmet tartalmazó szabályozást pedig a perbeli jogvita elbírálására irányadó adójogszabályok nem rögzítenek.

A felperes sérelmére elkövetett betörés ténye önmagában nem igazolja a lakásban rejtve maradt értékpapírok mennyiségét és értékét. Ezekre vonatkozó konkrét adat pedig nem áll rendelkezésre. A felperes által hivatkozott anonim betétek jellegük miatt alkalmatlanok annak igazolására, hogy azok felett a felperes bármilyen módon saját személyében rendelkezett. A felperes Ausztráliában szerzett szerencsejáték nyeremény igazolására megjelölt közokiratba foglalt nyilatkozat csupán a nyilatkozat megtételét bizonyítja, s nem az abban foglaltak valódiságát.

Az LB leszögezte ítéletében, hogy a felperesen nyugvó bizonyítás nem jelenti azt, hogy az általa megjelölt és az adóhatóság által lefolytatott bizonyítást az eljárások során a hatóságnak el is kellene fogadnia. A bizonylatok hiányának pótlása az adóügyekben a bírósági gyakorlat szerint általában nem lehetséges, így pl. sem felmerülését, sem általános forgalmi adó bizonylatát tanúvallomással pótolni nem

lehet. Jelen ügyben is döntően arról volt szó, hogy a vagy forrásait igazoló bizonylatok nem állnak rendelkezésre. A Legfelsőbb Bíróság a konkrét esettel kapcsolatosan megállapította, a felperes által felajánlott bizonyítékok (jórészt tanúvallomások) túlzottan általános jellegűek. A bizonyítandó tény (vagyis a vagyonosodás fedezetének hitelt érdemlő) igazolására alkalmas bizonylatokat, okiratokat nem mutatott be az adózó.

Az Art. 109. § (3) bekezdését a következőképp értelmezte a Legfelsőbb Bíróság. (Zárójelben megjegyzésem, hogy az alábbiakban – elsőként ebben az LB ítéletben – kifejtett jogértelmezés tükröződik az ítélkezési gyakorlatban.) „Az Art. 109. § (3) bekezdése értelmében ugyanis a korábbi időszakra vonatkozóan előterjesztett adózói bizonyítékok figyelembevételének a feltétele a hitelt érdemlő adat megléte, továbbá az, hogy a bizonyítás e körben az adózót terheli. Ebből következően **az adózónak nem kötelezettsége, de az érdekkörébe tartozik állításának hiteles adatokkal történő igazolása.** A felperes érvelésével ellentétben nincs olyan adójogi rendelkezés, mely szerint, ha a felperes által előadott tények, nyilatkozatok valóságtartalmát az adóhatóság megcáfolni nem tudja, akkor automatikusan – konkrét adat hiányában is – azokat a felperes javára kellene értékelnie.”

Ezek után már csak azt kell megvizsgálni, hogy mi minősül hitelt érdemlő adatnak?

A Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.35.279/2005/5. számú ítéletében éppen erre a jogkérdésre adja meg a választ.

Az ellenőrzésre kiválasztott adózónál a revizorok 1999. évre 5 millió forint, míg 2000. évre valamivel több, mint félmillió forint jövedelemeltitkolást valószínűsítettek.

Az adózó (felperes) magyarázata vagyongyarapodásának forrására: 1989-90-es években az akkor még Német Demokratikus Köztársaság területén pulóvereket értékesített, a nyereséget (amelynek összege 40 000 márka) otthon tartotta. Később német márkára váltotta át, majd végül 130 forint körüli árfolyamon 1999-ben forintra. (A bizonyíték erre: egy tanú, akivel együtt jártak NDK-ba ezt-azt árulni.)

A bírói testület ítéletében arra a jogkérdésre kereste a választ, hogy milyen adat, bizonyíték fogadható el „hitelt érdemlő adatként”?

Végül az alábbi következtetésre jutottak:

Való igaz, hogy „a hitelt érdemlő adat” fogalma nem szűkíthető le kizárólag okirati bizonyítéokra, de nem elegendő a fennállt jövedelem valószínűsítése saját nyilatkozattal. Természetszerűleg hitelt érdemlő adatot szolgáltathat tanú is nyilatkozatában, amely azonban megfelelően ellenőrizhető, kétség kívül beazonosítható kell hogy legyen. Elismerte a bíróság azt, hogy a felperes (adózó) valóban nem köteles megőrizni és nem is várható el tőle, hogy az elévülési időn túl megőrizze bizonylatait, amennyiben azonban erre nem kerül sor, úgy ennek ódiúmat viselni tartozik.

A felperes a kelet-német márka német márkára történő átváltására vonatkozóan sem tudott bizonyítékkal (pl. az átváltásról kiállított okirattal), hitelt érdemlő adattal szolgálni.

A felperes (adózó) összes jogorvoslati kérelmében (az észrevételtől a Legfelsőbb Bírósághoz benyújtott felülvizsgálati kérelemig) a becslés jogalapját nem vitatta, viszont azt sérelmezte, hogy a vizsgált időszakban rendelkezésre álló kiinduló jövedelemként az NDK-ban történő pulóver eladásokból származó jövedelem legalább egy részét az adóhatóság nem vette figyelembe.

A bíróság véleménye szerint, amennyiben a felperesi okfejtést elfogadná az adóhatóság, az azt eredményezné, hogy a korábban jogszabályok megsértésével, esetlegesen bűncselekmény elkövetéséből származó jövedelem az elévülési időszakon túl minden fajta bizonyíték hiányában legalizálhatóvá válnék.

(Zárójelben megjegyezném, hogy ez is egy olyan precedens értékű ítélet, amely az adóügyekkel foglalkozó bírák vagyonosodási ügyekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatát lényegesen befolyásolja. Ez természetes is, hogy így alakul, hiszen azonos tényállás alapján mind az adóhatóság, mind a bíróság azonos jogkövetkezményt kell, hogy megállapítson – egészen addig, ameddig az irányadó jogszabály szövege nem változik. Ezt követeli meg a jogbiztonság alkotmányos alapelve. Így az LB ítéletének alábbiakban idézett szövege az Art. 109. § (3) bekezdésének jogértelmezéséhez nyújt eligazítást.)

„Az adózó bármilyen forrásból szerzett jövedelem kapcsán hivatkozhat a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérésre, és természetesen e körben bizonyítékokat terjeszthet elő. A bizonyítékok bizonyító ereje tekintetében az Art. felállítja azt a követelményt, hogy az adózónak állítását hitelt érdemlően kell igazolnia. Ezért a felajánlott bizonyítási eszköznek alkalmasnak kell lennie a bizonyítandó tények alátámasztására, kétséget kizáró igazolására. Hitelt érdemlőnek az olyan adat minősül, amely ellenőrizhető, egyértelműen azonosítható, valóságtartama kellően alátámasztott, tartalmánál, jellegénél fogva, vagy más adatokkal is egybevetve alkalmas a vele igazolni kívánt konkrét tény alátámasztására. Az adóhatóságnak pedig vizsgálnia és értékelnie is kell minden bizonyítékot egyenként és összességében is.”

A bizonyítékok

A bizonyítási eljárást nagymértékben az adózó alakítja, hiszen neki áll érdekében az adóhatóság által megállapított adóalaptól való eltérés valamilyen módon történő bizonyítása. Az alábbiakban áttekintjük az adózók által leggyakrabban hivatkozott bizonyítékok körét. És megnézzük, hogy a bírósági joggyakorlat hogyan értelmezi a bemutatott bizonyíték és a vagyonosodási vizsgálat kapcsolatát.

1. Tanúvallomás

A fentiekben már hivatkozott (A Legfelsőbb Bíróság Kfv.I.35.279/2005/5. számú) ítéletet újra elővehetjük, amelyben vagyonosodásának fedezetét az adózó NDK-ban történő pulóver értékesítés nyereségével magyarázta. Az adózó a Zsarnai piacon vásárolt pulóverekkel 10-13 alkalommal volt az NDK-ban, három-négy alkalommal viszont egy ismerősével utazott.

A pulóvereket értékesítő adózónk által megnevezett személyt tanúként meghallgatta az adóhatóság, aki tanúvallomásában elismerte, hogy adózóval közösen valóban 3-4 alkalommal volt az NDK-ban pulóver értékesítés céljából. Neki egy-egy alkalommal 4-5 ezer Márka bevétele származott. Azt konkrétan nem tudta, hogy az adózónak egy-egy út alkalmával mennyi jövedelme lehetkezhetett, de vélhetően körülbelül annyi, mint neki. Az adózó elbeszéléséből tudta, hogy adózónk további

alkalmakkor egyedül is volt az NDK-ban, de azt nem közölte vele, hogy ekkor milyen jövedelemre tett szert.

Az adózónk (felperes) felülvizsgálati kérelmében is azzal érvelt, hogy a tanú vallomását hitelt érdemlő adatként kellett volna kezelni, és a nyilatkozata szerint 40 ezer márkához képest a 13.500 márkának megfelelő 2.600.000 forintot bevételként kellett volna elfogadni. A tanúvallomás kirekesztése a bizonyítékok közül szerinte súlyos eljárási jogszabálysértés.

Az adózó esetében a felperesi állítás és a meghallgatott tanú nyilatkozata csak azt a tényt támasztja, támaszthatja alá, hogy a felperes korábban több esetben külföldön (az NDK-ban) járt, ott pulóvereket értékesített. Arra azonban hitelt érdemlő adattal nem szolgálhat, hogy milyen számú útra került sor, abból milyen jövedelem származott, és főleg arra nem jelent bizonyítékot, hogy az ebből származó jövedelem egy része vagy egésze a vizsgálati időszak kezdetén rendelkezésre állt. A tanú csak az általa ismert és közvetlenül észlelt tényekre vonatkozóan tehet tanúvallomást. Tényekből levont következtetése vagy véleménye nem minősülhet hitelt érdemlő, ellenőrizhető adatnak. A perbeli esetben a felperes maga is úgy nyilatkozott, hogy a „a tanú nem tudhatta, hogy magam ezen utakból összességében milyen bevételre tettem szert, ami természetesen érthető, mivel ilyen információkat az ember még barátjával sem, nemhogy egy ismerőssel megosztana.”

A Legfelsőbb Bíróság Kfv. I. 35. 320/2005/7. számú ítéletében szintén a tanúvallomás el nem fogadásával kapcsolatos felperesi hivatkozást vizsgálta meg. (A felperes szerint az adóhatóság határozata önmagával is ellentmondó azért, mert a felperes által felajánlott tanúnyilatkozatokat hitelt érdemlő adatként nem fogadta el.)

A bírói testület kifejtette, hogy a felperes tanúnyilatkozatokkal kívánta igazolni az elévülési időn túli jövedelmét, azonban ezen nyilatkozatok általános jellegük miatt konkrét jövedelembizonyítékként nem voltak elfogadhatók. A „hitelt érdemlő adat” nem azonos az okirati bizonyítékkal, de leginkább ezzel lehet bizonyítani. Az Art. 109. § (3) bekezdése a bizonyítási terhet az adózóra teszi, a bíróság által meghallgatott tanúk általánosságban tett nyilatkozatai

azonban nem voltak alkalmasak az 1997-2002. évek közötti kiadások forrásainak bizonyítására.

2. Az adózó nyilatkozattétele

A fentiekben hivatkozott bírósági ítéletek alapján láthattuk, hogy az adózó nyilatkozata önmagában még vajmi keveset ér. Hiszen azt hitelt érdemlően kell alátámasztani. Ezért az adózónak minden állítása mellé érdemes dokumentumot szolgáltatnia, amennyiben az a célja, hogy azt az adóhatóság el is fogadja. A dokumentumok hitelességét a revízió minden esetben köteles megvizsgálni.

3. Magánokirat

A Legfelsőbb Bíróság Kfv. 35.036/2005/5. számon meghozott ítéletében többek között arra a kérdésre is kereste a választ, hogy vajon a magánokirat, mint bizonyíték elfogadható-e.

Az adóhatóság a vizsgálat alá vont magánszemélynél a bevételek és kiadások egybevetésével azt állapította meg, hogy körülbelül 9 millió forint kiadására nem volt fedezete. (A vizsgálat alá vont adóévek: 1998-2001) A kiadásoknál a revízió nem is számolt a létminimum értékekkel sem, mert elfogadta az adózó azon nyilatkozatát, hogy nagymamája tartotta el. Fő kiadásai a következők voltak: jegyzett tőke befizetése, tagi kölcsön, ingó- és ingatlan vásárlás, építkezés.

Az adózó az **ellenőrzés és az elsőfokú eljárás során a vagyonosodás fedezeteként még úgy nyilatkozott**, hogy a vizsgált időszakot megelőzően voltak megtakarításai (családtól kapott összegek, és ingatlan eladásból származó megtakarítások). Ezt a **nyilatkozatát megváltoztatva a másodfokú eljárás során két okiratot és egy nyilatkozatot csatolt:**

- Első okirat: az adózó szülei által 4,2 millió forintért eladott ingatlan (Ebből 2 millió forintot a szülők az ingatlan terhelő kölcsön kifizetésére fordítottak.)
- Második okirat: egy Németországban letelepedett ismerős az adózó édesapja részére 20 millió forint kölcsönt adott kamatmentesen öt évre. A kölcsön célja: üzleti tevékenység fejlesztése. A kölcsönszerződést a kölcsönadó (németországi ismerős), a kölcsönbevevő (az adózó édesapja) és még két tanú írta alá.

- Az édesapa nyilatkozata: arról, hogy az ingatlan vételárát, és a 20 millió forintos kölcsön egészét fele-fele részben két gyermekének adta vállalkozásaik fejlesztésére.

Ezen túlmenően az adózó az eljárás során csatolt nyolc darab az édesapja nevére kiállított nyereségyigazolást azzal, hogy az igazolásokon szereplő összegeket a testvérével közösen kapták. Természetesen ezt a nyilatkozatot (még a nyereségyigazolás ellenére sem) fogadja el az adóhatóság automatikusan. Az állítás és az igazolások valóságát ellenőriznie kell az adóhatóságnak. Így először nyilatkoztatták az édesapát, aki megerősítette az ellenőrzésre kiválasztott gyermekének az állítását. Ezt követően megkereste az adóhatóság a Szerencsejáték Felügyelet. Az SZF által megküldött irat igazolta azt, hogy az édesapa a Kaszinóban ténylegesen nyereségyhez jutott, az édesapa nyilatkozata pedig igazolta azt, hogy az általa nyert összeg fele ténylegesen az adózó adómentes bevételét képezte a vizsgált időszakban.

(A kaszinóban nyert nyereségy példája jól szemlélteti azt, hogy az adózónak igenis érdemes ellenbizonyítani, de természetesen csak akkor, ha mindezt hitelt érdemlő módon tudja megtenni.)

Az adózó azért fordult bírósághoz, mert szerinte az alperes (vagyis az adóhatóság) jogszerűtlenül járt el akkor, amikor a fellebbezési eljárásban csatolt két okiratmásolatot és egy nyilatkozatot nem fogadta el az ellenbizonyítás körében.

A bírói testület álláspontja szerint a 20 millió forint kölcsönről létrejött kölcsönszerződésben foglaltak teljesülését a felperes (adózó) nem bizonyította. Önmagában egy teljes bizonyító erejű magánokirat a pénzáradást az édesapa felé nem igazolja tekintettel arra is, hogy a szerződés teljesülése életszerűtlen az ott írt feltételekkel. Nem életszerű, hogy az édesapa részére a kölcsönadó nagyon jelentős összeget ad kölcsön kamatmentesen, viszonylag hosszú időre, mindenfajta biztosíték nélkül. Az is életszerűtlen, hogy az édesapa a fenti összeg felét a felperesnek adta vállalkozásai fejlesztése céljából, ugyanakkor sem a felperes, sem az édesapa részéről a visszafizetésre nin-

cenek adatok. Szintén nem támasztja alá a 10 millió forint felperes általi átvételét az a tény, hogy a felperesről az elsőfokú eljárás alatt említést sem tett, pedig több alkalommal nyilatkozhatott volna erről.

A szülők által eladott ingatlan vételárának „odaajándékozását” a következők miatt nem fogadta el a bíróság: „A felperes nem bizonyította, hogy az ingatlan árából részére az édesapa bármekkora összeget átadott volna, erre vonatkozóan az apuka nyilatkozata önmagában nem elégséges”. Amennyiben pl. az adózó bankszámláján az eladás időpontjában – vagy azt követő néhány napon belül – megjelent volna egy átutalás az édesapától, akkor azt az összeget az adóhatóság (az apuka nyilatkozatával együtt) elfogadta volna bevételként.

Rámutatott a Legfelsőbb Bíróság, hogy a közokirattal ellentétben a magánokirat valódisága mellett a törvény vélelmet nem állít fel. A magánokirat valódiságát csak akkor kell bizonyítani, ha azt az ellenfél kétségbe vonja, vagy a valódiság bizonyítását a bíróság szükségesnek tartja. A perbeli esetben az ellenfél, azaz az alperes (az adóhatóság) több okból is megkérdőjelezte, vagyis vitatta a magánokirat tartalmi hitelességet. Az első fokú bíróság is szükségesnek ítélte a valódiság bizonyítását. A felperes azonban bizonyítási indítványt nem terjesztett elő, nem igazolta a kölcsönszerződésben foglaltak teljesülését, illetve hogy az ingatlan árából mekkora összeget kapott. Az adóhatóságnak és a bíróságnak is a perben nem szerződési nyilatkozatok kellett értelmeznie, hanem a felperes által elárt magánokiratok tartalmi hitelessége felől kellett döntenie.

A kölcsönszerződés a Pp. 195-196. §-ának minősítése szerint teljes bizonyító erejű magánokirat, hiszen két tanú aláírta. A vagyonosodási vizsgálatok során a leggyakoribb hivatkozások egyike a kölcsönszerződés, amelyet általában - formáját tekintve - mint teljes bizonyító erejű magánokiratot mutatnak be az adózók. Ezért azt mindenképp érdemes megvizsgálni, hogy mit bizonyít a teljes bizonyító erejű magánokirat!

A vizsgálat alá vont okirat ellenkező bizonyításig arra szolgál teljes bizonyítékul, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetőleg elfogadta, vagy magára kötelezőnek

ismerte el. Vagyis nem az abban foglaltak való-ságtartalmát igazolja. Anyagi bizonyító ereje nincs, mert a benne szereplő tények valóságát nem bizonyítja. Tehát önmagában egy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt kölcsönszerződés nem alkalmas annak hitelt érdemlő bizonyítására, hogy a kölcsönügylet a felek között ténylegesen megvalósult. E körben a bírósági gyakorlat is egyértelmű.

4. Közokirat

A Legfelsőbb Bíróság Kfv. 35.155/2005/8. számon meghozott ítélete egyértelmű iránymutatást ad a tekintetben, hogy hogyan kell kezelni a közokiratot, mint bizonyítékot a vagyonosodási vizsgálat során.

Az ellenőrzés alá vont adózó 1999-ben 29.750.000 forint tagi kölcsönt nyújtott kft-jének, az adott évről benyújtott személyi jövedelemadó-bevallásában 506.947 forint munkaviszonyból és nem önálló tevékenységből származó jövedelem szerepelt. Az ezt megelőző évek bevallásaiban szereplő összegek sem nyújthattak fedezetet az 1999-ben nyújtott tagi kölcsönre. Vagyis a becslés jogalapja vitathatatlanul fennállt.

Az adózó magyarázata a tagi kölcsön fedezetére: Az adóhatóság ebben az esetben talán túlságosan is méltányosan járt el, ugyanis elfogadta azt, hogy a tagi kölcsön fedezetét részben saját megtakarítása, részben családi segítség biztosította. Okirati bizonyíték hiányában ezt 9.000.000 forintban határozta meg.

Ezen túlmenően azt állította, hogy az 1999. évi tagi kölcsön forrása egy román állampolgártól kapott kölcsön. Természetesen - mint ahogy azt már mindenki nagyon jól tudja: - ennek hitelt érdemlő igazolása a felperest (adózót) terhelte volna. Ő azonban az adóigazgatási eljárás során semmilyen bizonyítékot nem csatolt be ezzel kapcsolatosan.

A felperes (adózó) csak a bírósági eljárás során bo-csátott a bíróság rendelkezésére egy Romániában kiállított közjegyzői okiratot, amely a román kölcsönadó nyilatkozatát tartalmazza. A kölcsönadó közjegyzői okiratban foglalt nyilatkozata szerint 1999 és 2001 között a felperes részére maximum 15.000.000 forintot kölcsönzött különböző összegekben és különböző alkal-makkor. A felperes indítványozta, hogy a román állam-

polgárt a bíróság hallgassa ki tanúként azért, hogy bizonyíthassa, hogy a kölcsönszerződés létrejött.

Ezt az indítványt az elsőfokú bíróság elutasította. A döntését a Pp. 339. § (1) és (2) bekezdésére alapozva hozta meg, amely alapján csak a jogszabálysértő köz-igazgatási határozat hatályon kívül helyezésére, illető-leg megváltoztatására kerülhet sor. A bíróság a közigaz-gatási határozatok törvényességét vizsgálja. A közigaz-gatási szerv határozatának törvényességét a határozat meghozatalakor fennálló tényállás alapján kell megítél-ni. Ezért a határozat hatályon kívül helyezésének és az új eljárás elrendelésének csak akkor van helye, ha a bí-róság azt állapítja meg, hogy alperes a tényállást nem tárta fel, nem tisztázta teljes körűen, egyes tényeket, bi-zonyítékokat az adóhatóság nem értékelt. Itt azonban nem erről volt szó. Hiszen az adóigazgatási eljárás so-rán az adózó „csak” megnevezte a kölcsönadó szemé-lyét, meghallgatásra bizonyítási indítványt nem terjesz-tett elő. (Ezért amennyiben van ilyen bizonyítékunk, annak becsatolásával semmiképp ne késlekedjünk! Mert ha csak a bírói szakaszban csatolunk állításunk alátámasztását szolgáló bizonyítékokat, azt a bíróság a Pp. 339. § (1) és (2) bekezdése alapján már nem biztos, hogy érdemben megvizsgálja.)

A Legfelsőbb Bíróság egyértelműen kimondta ho-gyan lehet kezelni a közjegyzői okiratot a bizonyítékok sorában!

A közjegyzői okirat ugyanis kizárólag a nyilat-kozat tényét igazolja, tartalmilag pedig nem al-kalmas arra, hogy az 1999-ben nyújtott tagi kölcsön fedezetét bizonyítsa.”

Vagyis a közjegyző előtt tett nyilatkozat sem alkalmas arra, hogy bizonyítsa a kölcsönszerződésben szereplő kölcsön összeg tényleges átadását.

(Zárójelben megjegyezném, hogy az LB azt is kimond-ta ítéletében, hogy „az adóhatóságnak nem tartozik hi-vatali kötelezettségébe, hogy a felperes külföldi szerző-dő partnere tagjaira vonatkozóan bizonyítási eljárást folytasson.” Már a fentiekben kifejtésre került az, hogy azért nagyon lényeges megismerni a Legfelsőbb Bíróság ítéleteit, mert az azokban foglalt iránymutató jogsza-bály értelmezések nemcsak a bírák, hanem az adóható-ság döntését is befolyásolják. Ez a jogalkalmazói oldalon egységesen alkalmazott jogértelmezés csak egy esetben

„törhet meg”. Jogszabályváltozás esetén. Ezért a külföldi szerződő partner vizsgálatával kapcsolatos Legfelsőbb Bírósági megállapítás 2006. szeptember 15-ét követően indult eljárásokban nem feltétlenül alkalmazható, ugyanis módosult az Art. 108. § (9) bekezdésének a szövege. *„Ha az adózó más adózót is érintő szerződéses kapcsolatra vagy egyéb ügyletre hivatkozik, az adóhatóság az érintett más adózónál - ha az adózó állítását az adózó bevallása, az érintett más adózó bevallása, illetve a nála korábban végzett ellenőrzés eredménye nem támasztja alá és az ellenőrzés elrendelését e törvény egyéb rendelkezése nem zárja ki - a kapcsolódó vizsgálatot haladéktalanul elrendeli és - a feltételek fennállása esetén - a kapcsolódó vizsgálat során a becslés szabályait alkalmazza”.* Vagyis – ha az Art. egyéb rendelkezései ezt nem zárják ki, - kapcsolódó vizsgálatot rendel el az adóhatóság. Természetesen ez - éppen az Art. szabályaiból levezethetően - a külföldön élő szerződéses partner vizsgálata esetén korlátozottan érvényesül. Hiszen az adóhatóság hatásköre csak az ország határain belül érvényesül. Ezért külföldön élő állampolgárral kötött szerződés vizsgálatára csak közvetve a külföldi adóhatóság segítségének igénybevételével van lehetőség. Ez az együttműködés pedig csakis valamilyen nemzetközi szerződés keretében képzelhető el. Így azon országok esetén, amelyek nem tagjai az Európai Uniónak, és nincs hazánkkal kötött kettős adózás elkerüléséről szóló egyezményük sem, ezen megkeresés nem működik. Azt azért a továbbiakban se felejtjük el, hogy a hitelt érdemlő módon történő igazolás a bármilyen formában külföldről származó jövedelem esetén is az adózót terheli. A 2006. szeptember 15-ével hatályba lépő módosítás lényegében egy a költségvetés érdekét védő, további „kontroll-ellenőrzést” jelent.)

5. Az eljárás során állandóan változó magyarázatok a vagyongyarapodás fedezetére

A fentiekben hivatkozott bírósági ítéletekből a bizonyítékokkal kapcsolatosan még egy tanulság mindenképp levonható.

Láthattuk a Legfelsőbb Bíróság Kfv. 35.036/2005/5 számon meghozott ítéletében, amely a „magánokirat, mint bizonyíték” című részben került ismertetésre, hogy nem túl szerencsés az, amikor az adózó az egyes eljárási szakaszokban más-más forrást jelöl meg vagyonosodása fedezeteként.

Így pl. a Fővárosi Bíróság többek között azért is döntött úgy 11.K.34.806/2006/8. számú ítéletében, hogy a felperes keresete nem alapos, mert az adózó az eljárás során különféle magyarázatokkal szolgált vagyongyarapodásának fedezetére. Az adózó 2003-ban közel 130 millió forint összegű tagi kölcsönt adott kft-jének.

Első verzió a vagyongyarapodás fedezetére: A revizorok kérdésre (vagyis arra, hogy honnan volt ennyi pénz) válaszában még labdarugó pályafutása során félretett pénzre és baráti kölcsönökre hivatkozott. Ezt a pénzt külföldi barátjának a vállalkozásába fektette, azonban sem a kölcsönt adó barátokat, sem azt akinek a vállalkozásába befektette megtakarított pénzét az eljárás során nem nevezte meg.

Második verzió a vagyongyarapodás fedezetére: A kölcsönrel kapcsolatban később adózó azt nyilatkozta, hogy fedezetként családtagjai és külföldi barátai által adott kölcsönök szolgáltak, akiket azonban szintén nem kívánt megnevezni. Elmondta még, hogy a külföldi ismerőseitől kapott pénzüsségeket gépkocsijában vette át, az ügyletet írásban nem rögzítették és a visszafizetés időpontját sem jelölték meg.

Harmadik verzió a vagyongyarapodás fedezetére: Végül egy szlovák magánszemélyt nevezett meg, akivel kölcsönszerződést kötött az adózó és a két másik cég tulajdonos. A szlovák magánszemély pedig (ugyanazt az összeget, amelyet Ő kölcsönadott a három magyar magánszemélynek) egy amerikai cégtől kapta kölcsön.

Így láthattuk, hogy nem túl szerencsés az eljárás során többször is megváltoztatni nyilatkozatunkat. Természetesen a fenti esetben az adóhatóság azért megvizsgálta az adózó által becsatolt kölcsönszerződésben foglalt hitelt érdemlőségét. Azonban tekintettel a teljes bizonyító erejű magánokiratnál leírtakra, sem az adóhatóság, sem a bíróság nem fogadta el, mint magát az ügyletet (pénz kölcsönadásának tényét) hitelt érdemlően bizonyító bizonyítékot. Mindezeket túlmenően az adóhatóság megkereste az amerikai adóható-

ságot. Az amerikai adóhatóság válaszleveléből kiderült, hogy az amerikai céget „csak” 2003. áprilisában jegyezték be, azonban a kölcsönszerződés megkötésének időpontja (ahol kölcsönadóként az amerikai cég szerepel) 2002. július. Így a kölcsönszerződés hitelessége megdőlt, hiszen egy még nem létező cég nemigen nyújthat kölcsönt még Amerikában sem.

A fent hivatkozott bírósági ítéletekből levonható tanulság

Azt az adóhatóság is elismeri, hogy a lehető legváltozatosabb, leghihetlenebb módon juthatunk jövedelemhez, azonban a lényeg az, hogy állításunkat hitelt érdemlő módon kell igazolnunk.

Így pl. lehet hivatkozni arra, hogy jövedelmünk illegális forrásból „táplálkozik”. Mondhatjuk a revizoroknak, hogy a 80-as években nem éppen engedélyezett „erdészeti tevékenységből” éltünk. Fakitermeléssel és fekete vadászattal foglalkoztunk. A fáért, vadhúsért és a külföldről érkező „turistáknak” szervezett vadászatért kapott „ellenérték” szolgált a vagyongyarapodásunk és életvitelünk fedezetéül. A mérsékeltlen meglepődött revizorok ezt el is fogják fogadni, amennyiben van jogerős bírói ítéletünk a ténylegesen elkövetett tetteinkről és az összegről.

Lehet hivatkozni arra is, pl. hogy Krétán töltött nyaralásunk alatt búvárkodás közben megtaláltuk az ókori Föníciával és egyéb kelet-ázsiai államokkal aktív kereskedelmi kapcsolatot folytató, ám elsüllyedt kelet-krétai palotát, amely hatalmasabb, mint a Knoszosi palota, és a tenger mélyén fekvő kincsek fedezték vagyongyarapodásunk fedezetét. Azonban ezt is hitelt érdemlő módon igazolni kell. (Az eldobható víz alatti fényképezőgép képei nem elegendőek!) Igazolni kell, hogy ténylegesen a birtokunkba került kincs, és a kincs értékének pontos összegét. Ez lehetséges pl. úgy, hogy a bankszámlánkra a görög államtól érkezett átutalás, valamint egy hiteles dokumentum, amelyben részletezte a görög régészetért felelős tárca minisztere, hogy milyen jutalomra vagyunk jogosultak.

Amennyiben olyan jövedelemforrást jelölünk meg, amely jövedelem adóköteles, és az adófizetési kötelezettségünk még nem évült el, akkor nem mentesülhetünk a fizetési kötelezettség alól. Így pl.

hivatkozhatunk arra, hogy bankszámlánk azért nőtt három éven keresztül minden hónapban 1 millió forinttal, mert Norvégiában (ahol még bizonyos korlátozásokkal, de engedélyezett) bálna vadászként alkalmaztak, és az átutalt összeg lényegében a munkabérünk volt. Természetesen ekkor is igazolnunk kell azt, hogy ténylegesen bálnavadászként foglalkoztattak Norvégiában. Ebben az esetben az adófizetési kötelezettség helye Norvégia lesz. Amennyiben kiderül, hogy ott bejelentés nélkül foglalkoztattak, akkor a magyar adóhatóság köteles megkeresni norvég „partnerét”. (Ott sem túl alacsony a jövedelmet terhelő adó.) Magyarországon „csak” a személyi jövedelemadó bevallásban kell feltüntetni az adóterhet nem viselő járandóság sorban, mint a mentesített, de az adó kiszámításánál figyelembe vehető jövedelem. (Szja törvény 3. § 72. 1) pontja) Amennyiben a vizsgálat alá vont adóévekben Magyarországon szereztünk jövedelmet, akkor ezt (az adóterhet nem viselő járandóság sort) ki kellett volna töltenünk. Viszont amennyiben csak Norvégiában szereztünk jövedelmet, Magyarországon pedig semmilyen bevallási kötelezettség alá eső jövedelmet nem szereztünk, akkor bevallást sem kellett benyújtatunk, így a hatályos jogszabályoknak megfelelően jártunk el.

Azonban, ha arra hivatkozunk, hogy a számlánkon havi rendszerességgel megjelenő összeg oka: hazai munkáltató által fizetett fekete munkabér, akkor az adóhatóság a jövedelem jogcímét munkabérként fogja aposztrofálni. Ez pedig azt jelenti, hogy az Szja törvény tipizálása szerint (24. §) „nem önálló tevékenységből származó jövedelemként” kell megállapítani az adókülönbözetet. Vagyonosodás során feltárt fedezethiány, mint „egyéb jövedelem” válik adókötelessé. Így a személyi jövedelemadó mértéke ugyanaz (2003-ig 40%, 2004-2005 között 38%, 2006-tól 36%) lesz. Hiszen mindkét jövedelem-típus az összevont adóalap része, vagyis ugyanazzal az adókulccsal adózik. Az eltérés abból adódik, hogy a bérből származó jövedelem után társadalombiztosítási járulékot kell fizetni. (Azonban ennek levonása, megfizetése a munkáltatót terheli.) Míg a vagyonosodás során feltárt egyéb jövedelem cho köteles, amelyet

a magánszemélynek kell megfizetnie. Ezért érdemes végiggondolni, hogy milyen jövedelem forrást jelölünk meg vagyongyarapodásunk fejedetűl. Természetesen ez esetben is igaz (még akkor is, ha nyilatkozatunk révén az adóhatóság több adót állapíthatna meg, mint pl. a fenti munkaviszonyos példában), hogy állításunkat hitelt érdemlő adatokkal kell alátámasztani.

Konklúzió

Tehát a fentieket összefoglalva megállapítható, hogy téves az az igen gyakran képviselt „adózási álláspont”, mely szerint az általunk előadott tények, nyilatkozatok valóságtartalmát az adóhatóságnak kellene bizonyítékok sorát felvonultatva megcáfolni. És ha ezt nem tudja, akkor nyilatkozatunkat automatikusan el kellene fogadnia. Láthattuk, hogy a becslésnél a bizonyítási teher megfordul, és ezért az adózó kötelezettsége és egyben érdeke is, hogy állítását hiteles bizonyítékokkal igazolja.

A két legtipikusabb adózási hivatkozás közül a második:

„Elnézést, de vagyonom forrása az elévülést megelőzően keletkezett!”

Sokan (beleértve adótanácsadókat, ügyvédeket) már-már összekeverve az adójogot a büntetőjoggal, azt gondolják, hogy az elévült időszak bolygatására az adóhatóságnak nincsen lehetősége. Úgy értelmezik az elévülést, hogy ha egy időszak elévült, ahhoz az időszakhoz az adóhatóságnak már semmi köze nem lehet, nem vizsgálódhat, még kérdéseket sem tehet fel arra az időszakra vonatkozóan. Ez az értelmezés a vagyongyarapodási vizsgálatokat teljesen feleslegessé tenné. Hiszen mindenki arra hivatkozna az ellenőrzés során, hogy a vagyongyarapodásának a forrása az elévülést megelőzően keletkezett, és itt pontot is lehetne tenni az adóhatósági eljárás végére. Az adóhatóság –

tekintettel az „elévülési időszak szentségére” – ezt kénytelen lenne elfogadni. Vagyis az elévült időszakot szent és sérthetetlen időszaknak gondolják. (Ilyen és ehhez hasonló – teljesen téves jogszabály értelmezésen alapuló – érvelések szinte majdnem mindegyik jogorvoslati kérelemben szerepelnek, kezdve az észrevételtől a felügyeleti intézkedésen keresztül egészen a Legfelsőbb Bírósághoz benyújtható felülvizsgálati kérelemig.)

Gondoljunk csak bele! A fentiekben írt az ókori Kréta tenger alá süllyedt palotájának temérdek kincsét – állítólagosan – fellelő adózónknak elég lenne csak egy nyilatkozatot tenni akkor, amikor a revizorok kérdőre vonják, hogy milyen jövedelemből származik a bankszámlájára 2005-ben egyszer csak felkerülő 100 millió forint. Adózónk azt nyilatkozna, hogy 1998-ban (már elévült időszak) a Földközi-tenger fenekéről felkerült ókori kincsek értékesítéséből származik az a 100 millió forint. Ha ezt nem kellene bizonyítani, akkor valószínűleg még a legfelkészületlenebb jogi képviselővel eljáró adózónál sem tudna megállapítani semmit az adóhatóság.

Az adó-megállapításhoz való jog szempontjából a fenti érvelés meg is állja a helyét. Azonban nem lehet összekeverni az elévülés jogintézményét a vagyonosodási eljárás során vizsgálható időszakokkal.

Nem árt tudni, hogy az adóhatóság nem önkényesen „vizsgálódik” vagyonosodás esetén az elévült időszakban. Ezt a jogalkotók, mint törvényben előírt kötelezettséget írták elő az adóhatóság számára: *„Az adóhatóság az adózó által előadott tények, adatok valóságtartalmát az adómegállapításhoz való jog elévülési idejét megelőző időszakra vonatkozóan is vizsgálhatja, ha az adózó állítása szerint vagyongyarapodásának forrása ezen időszakban keletkezett”.*

Vagyis egyetlen feltétele van az elévült időszak vizsgálatának. Ha az adózó azt állítja, hogy vagyongyarapodásának forrása ebben az időszakban keletkezett. Ilyen esetben viszont nem kerülhető meg az elévült időszakra vonatkozóan előadott jövedelem-szerzés valóságának vizsgálata az elévülés jogcímén.

A vizsgálható időszak kérdése vagyonosodás esetén

Az előzőekben hivatkozott bírósági ítéletek során tapasztalhattuk, hogy a két leggyakoribb adózási hivatkozás általában együtt jár. Hiszen többnyire – amennyiben a vagyonosodás forrása pl. nem egy kölcsönszerződés – olyan megszerzett jövedelemre hivatkoznak az adózók, amelyet az elévülést megelőző időszakban szereztek.

Lássuk a témával kapcsolatosan a Legfelsőbb Bíróság álláspontját!

A vizsgálható időszak jogértelmezésével először foglalkozó ítélet, az LB Kfv.1.35.279/2005/5. számon meghozott ítélete, amelyről már az előző részben a tanúvallomás bizonyító ereje kapcsán volt szó: az NDK-ban pulóvert értékesítő magánszemély esete.

Az adózó (felperes) felülvizsgálati kérelmében azal érvelt, hogy az Art. 109. § (3) bekezdésében szereplő adat fogalma a bizonylatnál, dokumentumnál tágabb fogalom, így az adózó 5 éves elévülési időn túl akár tanúnyilatkozattal is igazolhatja a jövedelem fennállását.

A bírói testület a jogalkalmazás során követendő álláspontja szerint az Art. 109. § (3) bekezdése szerinti szabályból következően az adóhatóság jogosult arra, hogy az ellenőrzést az elévülést megelőző időszakra is kiterjessze. Ha ennek során azt állapítja meg, hogy a vagyongyarapodás forrása az elévülési időt megelőzően keletkezett, akkor az adózó terhére adó megállapítására nem kerülhet sor. Ha azonban az adózó erre vonatkozó állítását a bizonyítási eljárás során nem igazolja, adóztatására az Art. 109. § (1) és (2) bekezdése szerint törvényi vélelem alapján kerül sor. E szerint, ha a vizsgált időszak adózott és adózatlan jövedelmének együttes összege nem fedezi a bizonyított vagyongyarapodást vagy az életvitelt, a forrásnak a vizsgált időszakon belül kellett keletkeznie, és azt adózatlanak kell tekinteni. A vizsgálattal érintett időszakban feltárt adóalap tehát valóban annak függvénye, hogy a megszerzett jövedelem mikor keletkezett. Amennyiben hiteles adat azt igazolja, hogy annak forrása a

vizsgálattal érintett időszaknál korábbi, valóban érinti a vizsgált időszakon belüli adóalapot, de nem abban az értelemben, hogy hiteles adatokkal csak az elévülési időszakon belül keletkezett jövedelemre vonatkozóan kell az adózónak rendelkeznie, ha az adóalaptól való eltérést igazolni kívánja. Az Art. 109. § (3) bekezdése értelmében ugyanis a korábbi időszakra vonatkozóan előterjesztett adózási bizonyítékok figyelembevételének feltétele a hitelt érdemlő adat megléte, továbbá az, hogy a bizonyítás e körben az adózót terheli. Ebből következően az adózónak nem kötelezettsége, hanem érdekkörébe tartozik állításának hiteles adatokkal történő igazolása. (Ezt a mondatot több precedensértékű LB ítélet is tartalmazza.) Az Art. 109. § (3) bekezdése ugyanis egyértelműen úgy rendelkezik, hogy a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja, egyebekben az eljárásra az e fejezetben foglalt rendelkezések az irányadók.

Mi van abban az esetben, ha hitelt érdemlő módon tudjuk igazolni azt, hogy vagyongyarapodásunk forrása az elévülési időt megelőzően keletkezett?

Ilyenkor ezt az adóhatóság, mint „nyitó tétel” elfogadja. Így 2001. december 31-e előtti bankszámlánk egyenlegét, mint nyitó tételt fogadja el az adóhatóság. Az elévülés jogintézményének „köszönhetően” tehát nem kell igazolni azt, hogy 2001. december 31-ét megelőzően miből vásároltuk ingatlanjainkat, autónkat, jachtunkat, és miképp nőtt – minimálbér utáni bevallott jövedelmünk ellenére – hónapról-hónapra jelentősen bankszámlánk egyenlege.

Vagyis Justicia mérlegének abba a serpenyőjébe, amelyikbe a bevallott és bevallási kötelezettség alá nem eső jövedelem van, még belekerül az elévülést megelőzően keletkezett jövedelem is – függetlenül attól, hogy a keletkezésének időpontjában az adóköteles volt-e vagy sem. Éppen az elévülés miatt gyakorlatilag már nincs jelentősége annak, hogy a jövedelemszerzés időpontjában a jövedelem után személyi-jövedelemadót kellett volna fizetnünk.

A megszerzett bevétel folyamatos rendelkezésre állásának bizonyítási kötelezettsége

Az adózónak tehát hitelt érdemlő módon kell bizonyítania a becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést. De itt nem ér véget bizonyítási kötelezettsége. Azt is bizonyítani kell, hogy a - hitelt érdemlő módon bizonyított - bevétel a kiadásainak fedezetéül szolgált, vagyis az a bevétel állt a magánszemély rendelkezésére a kiadása keletkezésének időpontjában.

A Legfelsőbb Bíróság Kfv. 35.285/2006/4. számú ítéletében a vitatott pénzösszeg rendelkezésre állásával kapcsolatosan az alábbi következtetésre jutott.

Az ellenőrzésre kiválasztott adózónál a revizorok 2003. évi vagyonmérlegének vizsgálatánál eltérést állapítottak meg. Az adózó több mint 83 millió forint összegű tagi kölcsönt adott kft-jének, azonban ezt a kiadását nem fedezte bevalóságában feltüntetett jövedelme.

Az adózó magyarázata a tagi kölcsön fedezetére:

- 1984-ben Ő adott kölcsön, amely 1993-ban visszafizetésre került. (Ezt alátámasztó bizonyítékok: kölcsönszerződés, a kölcsönvevő, majd azt visszafizető személy nyilatkozata.)
- színesfém kereskedelemről származó jövedelem (elévülési időszakot megelőzően) (Ezt alátámasztó bizonyítékok: írásbeli nyilatkozatok, tanúvallomások)
- ingatlan bérbeadások (Ezt alátámasztó bizonyítékok: bérleti szerződés, kifizetői jövedelemigazolás, bérbevevői elismerő nyilatkozat)
- birkaeladásból származó több mint 20 millió forintnyi bevétel (Ezt alátámasztó bizonyítékok: a felvásárló írásbeli nyilatkozata)

A bizonyítékokkal kapcsolatosan az adózó azt is előadta, hogy a fenti bevételek mind az szja rendszer bevezetését megelőzően keletkeztek. Az pedig nem várható el senkitől, hogy ebből az időszakból kimutatásokkal, bizonylatokkal rendelkezzen, és ezeket 20 évig megőrizze.

A fentiek alapján az első fokon eljáró, megyei bíróság megállapította, hogy a felperes a tagi

kölcsön eredetét bizonyította, így az adóhatóság határozatát megsemmisítette. Az ítélettel szemben az adóhatóság nyújtott be felülvizsgálati kérelmet.

A Legfelsőbb Bíróság ítéletében a felperes keresetét elutasította. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy az adóhatóság által a másodfokú határozatban megállapított adóhiányt és szankcióit az adózónak meg kellett fizetnie.

Az LB ítéletét a következőkkel indokolta: „A kölcsönügylettel valóban rendelkezésre állnak írásbeli dokumentumok és nyilatkozatok, amelyek alapján megállapítható lenne a kölcsönügylet megvalósulása és a visszafizetés megtörténte. Ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság nyomatékos hangsúlyt helyez arra a körülményre, hogy a kölcsön állítólagos visszafizetése 1993-ban történt meg. A felperes azonban arra vonatkozóan semmiféle hitelt érdemlő bizonyítékot nem tudott nyújtani, hogy 1993-tól 2003-ig ez az összeg rendelkezésre állt, vagyis a tagi kölcsönre fordított összeg részben azonos lenne az 1993-ban visszafizetett kölcsön összegével. Ezt a körülményt az LB azért tekinti létszerűtlennek, hiszen éppen a felperes hivatkozott többször arra, hogy igen kiterjedt gazdasági tevékenységet folytat már, több mint 20 éve (különböző befektetéseket eszközölt), így létszerűtlen ezen összeg 10 éven át való fel nem használása. A Legfelsőbb Bíróság már utalt arra, hogy a felperesnek nem elég bizonyítania, hanem hitelt érdemlően kell bizonyítani a tagi hitel eredetét. Ilyen körülmények mellett a Legfelsőbb Bíróság nem találta hitelt érdemlő bizonyítéknak a 10 évvel korábbi kölcsön visszafizetését.” (Lényegében ugyanezen indokok alapján nem fogadta el a színesfém-kereskedési, állatteladási, bérleti díjakkal kapcsolatos érvelését. Ezek is a tagi kölcsön nyújtását megelőzően 10 évvel történtek. És a felperes nem tudta bizonyítani azt, hogy az ezekből származó összeg 10 éven keresztül továbbra is rendelkezésre állt.)

Az adóhatóság és a bíróság következetes álláspontja tehát az, hogy a magánszemélyeknek a vizsgált időszakra vonatkozóan hitelt érdemlően kell bizonyítani a vitatott bevétel keletkezése mellett azt is, hogy az a felhasználáskor is a rendelkezésére állt.

Az LB ezen álláspontját arra alapítja, hogy egy adott évi kiadásával szemben (mint az LB ítéletben szereplő adózó tagi kölcsönre fordított kiadása) egy olyan bevételt kell állítani, amely a kiadás időpontjában is rendelkezésre áll. Hiszen egy korábbi időpontban megszerzett jövedelmet az adóhatóság által feltárt kiadás (pl. lakás-, kocsivásárlás) időpontjáig akár el is költhetett már az adózó.

A 2006. július 17-től hatályos, új szövegezésű Art. 109. § (3) és (4) bekezdésének jelentősége

Az átlag ember fantáziáján is túlmutató fedezet igazolások (pl. szervkereskedelem, kincstalálás, elefánt agyar kereskedelem stb.) példái talán jól szemléltetik, hogy a jogalkotók miért ragaszkodtak az elévülési időszakot megelőzően szerzett jövedelem hitelt érdemlő módon történő bizonyításához. Sőt! A 2006. július 17-től hatályos szövegváltozat tanulmányozása után láthatjuk, hogy a jogalkotók még tovább szigorították az elévülést megelőzően szerzett vagyongyarapodás forrásának igazolását. Ez a rendelkezés csak és kizárólag a 2006. szeptember 15-e után bekövetkezett vagyongyarapodásra alkalmazható. Tehát ezen vagyongyarapodás adókötelezettsége legkorábban csak 2011. december 31-e után évül el.

„Az Art. 2006. VII. 17-től hatályos 109. § (3) A becsléssel megállapított adóalaptól való eltérést az adózó hitelt érdemlő adatokkal igazolhatja. Ha az adózó nyilatkozata szerint a vagyongyarapodás forrását az adó megállapításához való jog elévülési idejét megelőzően szerezte meg, a vagyongyarapodás forrásának, a szerzés tényének és időpontjának igazolásaként közhiteles nyilvántartás jogerős bírósági vagy hatósági határozat, illetve az adómegállapításához való jog elévülési idejét megelőzően kiállított egyéb közokirat, valamint az adózó ezen időszakban az adóhatósághoz benyújtott, jogerős hatósági, bírósági határozattal nem érintett bevallásának adatai, bankszámla (pénzforgalmi számla) kivonat, értékpapírszámla-kivonat adatai szolgálhatnak; az adóhatóság az adó megállapításához való jog elévülési idejét megelőző

időszakra vizsgálatot csak ezen adatokra kiterjedően végezhet. Egyebekben az eljárásra e fejezet szabályait kell megfelelően alkalmazni.

(4) Az e § (3) bekezdésének alkalmazásában

a) közhiteles nyilvántartás az ingatlan-nyilvántartás, a földhasználati nyilvántartás, a zálogjogi nyilvántartás, a gépjármű-nyilvántartás, az úszólétesítmény-nyilvántartás, a légi jármű-nyilvántartás, a cégnyilvántartás, a magyar jog szerint egyéb közhiteles nyilvántartás, továbbá a nyilvántartás helye szerinti állam joga szerint közhitelesnek minősülő nyilvántartás;”

b) szerzésnek minősül a vagyongyarapodás forrása felett a rendelkezési jognak, és/vagy a használat jogának, és/vagy a hasznosítás jogának, és/vagy a birtoklás jogának megszerzése, illetve a bankszámlán (pénzforgalmi számlán), értékpapírszámlán történő jóváírás.

2012. január 1-jétől az elévülést megelőzően szerzett vagyon igazolására csak a következő bizonyítékokat fogadja el az adóhatóság:

- közhiteles nyilvántartás, jogerős bírósági vagy hatósági határozat, az adómegállapításhoz való jog elévülési idejét megelőzően kiállított egyéb közokirat,
- az adózó ezen időszakban az adóhatósághoz benyújtott, jogerős hatósági, bírósági határozattal nem érintett bevallásának adatai,
- bankszámla (pénzforgalmi számla) kivonat,
- értékpapírszámla-kivonat.

A jövőben alkalmazandó jogszabálysöveg nemcsak a figyelembe vehető bizonyítékok körét szűkíti szinte kizárólag a közhitelesnek tekinthető adatok körér, hanem egyértelműen azt mondja ki, hogy ezeket az adatokat sem lehet automatikusan elfogadni a nyilvántartás alapján, le is kell ellenőrizni.

Ezért már most törekedni kell arra, hogy adókötelezettségeinket maradéktalanul teljesítsük. Ténylegesen megszerzett jövedelmünkről készítjük el bevallásunkat. Amennyiben ezeket szem előtt tartva járunk el, minden éjszaka nyugodtan alhatunk, és nem kell tartanunk a vagyonosodási vizsgálatról.

DR. LINCZMAYER SZILVIA